

Kranj je mesto, kjer je doma tudi precejšnje število slovenskih in jugoslovanskih vrhunskih športnikov. Razmere v kranjskem vrhunskem športu v zadnjih letih je po športnih panogah temeljito obdelal *Borut Farčnik*. Sezname nam posredujejo pregled nad številnimi kranjskimi športnimi objekti, ki so v lasti ali upravljanju kranjske zveze telesno-kulturnih organizacij, posameznih športnih društev ali šol.

Povsem na koncu Kranjskega zbornika je dokaj obsežen pregled najrazličnejšega dogajanja v kranjski občini v obdobju od 1986 do 1989, ki na kratko, a dovolj informativno opozarja, da se je v Kranju na vseh področjih, od političnega preko gospodarskega, do športnega in kulturnega dogajalo veliko, včasih bolj včasih pa manj pomembnih, a vendar za Kranj in Kranjčane zanimivih zadev. Kronološki pregled je sestavil *Janez Kopač*.

Kranjski zbornik 1990 je oblikoval *ing. Matija Suhadolc*. Obsežni publikaciji s številnimi fotografijami v glavnem iz fototeke Gorenjskega muzeja Kranj lahko očitamo nekaj konceptijskih nedoslednosti. To pa ne zmanjšuje njenega velikega pomena, saj prinaša obilo historičnih in sodobnih podatkov o Kranju in okolici. Zlasti številčni so prispevki o Šenčurju in njegovi okolici, saj je uredniški odbor v Kranjski zbornik 1990 vključil precej prispevkov, ki so bili napisani za šenčurski zbornik, ki pa zaradi pomanjkanja denarja ni izšel.

Janez Kopač

Vladimir Čorović, *Istorija Srba*, knjiga 1, knjiga 2 in knjiga 3. Beograd : BIGZ, 1989. 272 + XV, 279 in 268 strani, cirilica.

Za uvod najprej nekaj besed o avtorju. Vladimir Čorović, rojen 15. 10. 1885 v Mostarju, na Dunaju v letih 1904—1908 študiral slavistiko in zgodovino (pri V. Jagiću, K. Jirečku, M. Rešetarju idr.). Doktoriral je leta 1908 z disertacijo o Lukijanju Mušičkem. Izpopolnjeval se je v Münchnu (pri bizantologu K. Krumbacherju), v Parizu ter Bologni. V letih 1909—1914 in 1919 je bil predstojnik slovanskega oddelka Zemaljskega muzeja v Sarajevu. Leta 1914 so ga avstro-ogrsko oblasti zaprle zaradi veleizdaje in na banjaluškem procesu obsodile na pet let težke ječe, višje sodišče pa na osem. Leta 1919 je bil izvoljen za izrednega profesorja beograjske univerze, leta 1921 pa za rednega. Leta 1922 je bil izbran za dopisnega, leta 1931 pa za rednega člana Srbske Kraljevske Akademije. Kot rektor beograjske univerze (1935—1936) se je angažiral tudi pri razbijanju tako imenovanega naprednega študentskega gibanja. Bil je blizu dvoru in občasno politično aktiven. To velja še posebej za čas, ko se je v Jugoslaviji odprlo hrvaško vprašanje. Bil je namreč čvrst zagovornik ideje o integralnem jugoslovanstvu. Znan je bil tudi kot prostozidar visokega ranga in kot tak izrazit nasprotnik fašizma in nacizma. Gestapo ga je zato obsodil na smrt, še preden je bila zasedena Jugoslavija. To je bil tudi razlog, da se je skupaj z vlado poskusil umakniti iz države. Vendar zaradi okvare njegovo letalo nikoli ni prispelo na cilj v Grčijo, strmoglavilo je 16. aprila 1941.

Čorović je bil znanstvenik z veliko energije in vsestranskim zanimanjem. Znanstveno dejavnost je začel z literarno-zgodovinskimi in filološkimi deli, predvsem s področja kulturne dediščine srednjeveške Srbije ter srednjeveške in sodobne Bosne. Poleg tiskanih virov in lokalnih arhivov je proučeval tudi fonde na Dunaju, v Zagrebu in Dubrovniku ter napisal vrsto del na podlagi izvirnih podatkov. Ukvarjal se je z zgodovino jugoslovanske historiografije. Raziskoval je zgodovino Bosne. Njegova *Historija Bosne* (1940) sega do leta 1482. Delo je nastalo na podlagi literature in arhivskih raziskav s težiščem na političnih razmerah.

Temeljita študija *Odnosi između Srbije i Austro-Ugarske u XX veku* (Beograd 1936) iz zunanjepolitičnih razlogov ni prišla v prodajo. Njeno objavo je namreč na raznorazne načine ovirala vladna. Knjiga *Velika Srbija* (Beograd 1924), ponatisnjena 1928 z naslovom *Ujedinjenje* kot tudi druga njegova dela o problematiki nastajanja Jugoslavije vsebujejo tudi moralistična, didaktična in nacionalistična stališča. Obsežno delo *Istorija Jugoslavije* (Beograd 1933), prvo, s katerim je skušal sintetično podati zgodovino jugoslovanskih narodov, je naletelo ob svojem izidu na pohvale in graje, ki pa so bile že takrat praviloma razporejene po geografski provenienci.

Svoje zadnje veliko delo — *Istorija Srba* — je Vladimir Čorović dokončal tik pred nemškimi napadom na Jugoslavijo leta 1941. Rokopis je ohranjen po previdnosti in premišljenosti Čorovičevega založnika Petra Petroviča, ki je poskrbel, da je na varnem prebil viharne čase okupacije. Toda delo, ki spada v vrsto t. i. »velikih sintez«, je ostalo v rokopisu kar pol stoletja. Tudi ni bilo podlaga kolektivnemu delu z enakim naslovom v izdaji Srpske književne zadruge, pri katerem je sodelovalo več kot štirideset avtorjev različnih strok. Čorovičevo ogromno delo, ki ga je opravil en sam avtor, je nastajalo skoraj deset let, in ni samo rezultat vseh takrat znanih zgo-

dovinskih virov in bogate strokovne literature, temveč tudi njegovih osebnih večletnih raziskovanj dokumentov dunajskega in dubrovniškega arhiva ter knjižnice samostana Hilandar. Za Čorovića je še posebej značilno, da ni priznaval načela distance v zgodovinskem raziskovanju. Že predhodno delo *Istorija Jugoslavije* je pisal tudi kot sodobnik in udeleženec dogajanja. Zato je doba med obema vojnama v *Istoriji Srba* tudi prvi prikaz zgodovine Kraljevine Jugoslavije.

Istorija Srba je razdeljena v tri knjige. Prva in druga knjiga sta razdeljeni na po tri obdobja. **Prvo obdobje** obsega prodiranje Slovanov na Balkan, slovansko povezavo z Obri, slovansko naseljevanje Balkana, balkansko kulturo v času selitve Slovanov, »slovanska plemena« in njihovo kulturo ter organizacijo na Balkanu. V **drugem obdobju** obravnava odnose med Bolgari in balkanskimi Slovani, prvo skupno gibanje Srbov, Hrvatov in Slovencev, to je za Čorovića upor Ljudevita Posavskega, saj med drugim pravi, da je »za etničku saradnju slovenskih plemena na severnom delu Balkanskog poluostrva ovo grupisanje oko Ljudevita Posavskog od posebnog... značaja kao prvo u našoj istoriji«* (str. 83), prvo srbsko državo, pokristjanjevanje južnih Slovanov, Srbe med Bizancem, Hrvatsko in Bolgarijo, državo makedonskih Slovanov, Zeto in končno Srbijo v času borb med Bizantinci in Ogrsko. V **tretjem obdobju** obravnava Štefana Nemanjo, Latinsko cesarstvo in nastanek srbske kraljevine, spore v Srbiji, zahodno orientacijo v Srbiji, Srbijo kot glavno balkansko državo, izrivanje Bolgarov kot srbskih tekmecev, nastajanje srbskega cesarstva, delo carja Dušana, razpad cesarstva, bitko na Marici, Bosno kot kraljevino, Bosno kot središče nove srbskohrvaške države in pa bitko na Kosovu. **Cetrto obdobje** obravnava Srbe med Turki in Madžari, madžarsko prevlado v Bosni in Srbiji, razdore v Bosni, despota Đurđa Brankovića, prvi padeč Srbije, razhod med despotom in Madžari, padeč Srbije, padeč Bosne, nastanek nove srbske despotovine, padeč Hercegovine in padeč Črne gore. V **petem obdobju** obravnava Čorović napredovanje Turkov, srbsko despotovino v Sremu in dubrovniško republiko. **Šesto obdobje** pa vsebuje naslednja poglavja: Srbe pod turško oblastjo, turška osvajanja, nove srbske selitve, obnovo patriarhije v Peći, verska gibanja, nadaljnje borbe s Turki, veliko selitev Srbov v Avstrijo, Srbe na Ogrskem, osvobajanje Črne gore, novo zavezniško vojno proti Turkom, ruski vpliv med Srbi, avstrijske poraze, ruski vpliv Črni gori in sosedstvu, Kočino krajino, duhovno osvobajanje Srbov in razmah Črnogorcev. Tretja knjiga vsebuje obdobje od prve srbske vstaje pa do druge svetovne vojne ali, kot to obdobje imenuje sam Čorović, »**ново dobo**«. Na koncu vsake knjige je register osebnih imen.

Pri oceni Čorovićevega dela bo prav gotovo potrebno upoštevati tudi čas nastanka. Verjetno bo naletel na najbolj kritičen odmev prav zadnji del, še posebej tisti, ki obravnava zadnji dve desetletji. Povsem jasno je, da tudi deli ostalega teksta po tolikih letih niso v skladu z novejšimi rezultati sodobnega zgodovinopisja. To delo je prav tako kot *Istorija Jugoslavije* pisano s stališča integralnega jugoslovanstva. Kljub vsemu je izid prav gotovo tudi velik kulturni dogodek in verjetno ni naključje, da je izšlo prav v času lanskega beograjskega knjižnega sejma. Če je vsem razumljivo, da ni moglo biti izdano med okupacijo, pa to seveda nikakor ne velja za obdobje naše povojne »graditve«. Določene stvari, s katerimi je mogoče in je tudi potrebno polemizirati, prav gotovo niso opravičilo za to, da je bilo potrebno skoraj pol stoletja, da je postalo dostopno širši strokovni javnosti in seveda tudi kritiki.

Boris Radosavljevič

* V. Čorović, *Istorija Srba*, knjiga 1, str. 83.